

УДК 378(489):378.1.014.3(4)

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС У РЕАЛІЯХ ДАТСЬКОЇ ОСВІТИ**Анна Степаненко***Київський національний університет внутрішніх справ
вул. Солом'янська, 1, 03035 Київ, Україна*

Висвітлено особливості інтеграційних процесів у науці та освіті, проблеми реформування системи вищої освіти Данії згідно з вимогами Болонського процесу та метою використання позитивного зарубіжного досвіду у формуванні ефективної системи вищої освіти України.

Ключові слова: диверсифікація методів навчання, європейський освітній простір, уніфікація, Болонський процес, Празьке комюніке, європейський простір вищої освіти.

Актуальність проблеми диверсифікації методів навчання в системі освіти України зумовлена важкими процесами входження України в Європу, які охоплюють інтеграцію в європейський економічний простір, уніфікацію та згоду законодавчої та правової бази, контроль міграційних потоків, погодження політичних рішень щодо передбачення загрози поширення глобального тероризму на території Європи, зокрема й України. Невід'ємною частиною цих процесів є входження України в європейський освітній простір. Одним із важливих етапів освіти єдиного освітнього простору стало підписання європейськими країнами Болонської декларації.

Питанням реформації системи освіти України в контексті Болонського процесу присвячено праці таких українських учених: В. Кременя, Я. Болюбаша, М. Степко, М. Згуровського, В. Грубіянка, І. Бабіна, Л. Товажнянського, М. Лещенко. Реалізація цих завдань зумовлює заперечні оцінки, які підсилюють дискусію щодо шляхів та коштів оптимальної інтеграції української вищої освіти в європейський освітній простір [1].

Болонський процес бере свій початок 19 червня 1999 року (місто Болонья (Італія) з підписання 29 міністрами освіти від імені своїх державних керівників документа, який одержав назву "Болонська декларація" [2].

Цим документом більшість європейських країн-учасниць Болонського процесу оголосили створення єдиного європейського освітнього й наукового простору до 2010 року. У межах цього простору повинні діяти єдині умови визнання дипломів про освіту, працевлаштування та мобільність громадян, що повинно, на думку ідеологів Болонського процесу, значно підвищить конкурентоспроможність європейського ринку праці й освітніх послуг.

У Болонській декларації зазначено про прийняття загальної системи порівняння учених ступенів. У всіх країнах, які приєдналися до Болонського процесу, вводять два цикли навчання за формулою 3+2 (перший – бакалаврський цикл повинен продовжуватися не менше трьох років, а другий – магістерський – не менше двох, окрім того, вони повинні прийматися на європейському ринку праці як освітні і кваліфікаційні рівні).

Інтеграція в Болонський процес повинна сприяти європейській співпраці університетів та усуненню перешкод на шляху до мобільності студентів та викладачів у межах країн-учасниць Болонського процесу.

Болонський процес у процесі свого розвитку пройшов кілька етапів, на кожному з яких розширювалося коло країн-учасниць процесу та декларувалася нова мета. Наступний етап Болонського процесу відбувся в Празі 19 травня 2001 року, де представники 33 країн Європи підписали Празьке комюніке. Одним із найважливіших завдань цього саміту стало рішення про сприяння підвищенню привабливості та конкурентоспроможності європейського простору вищої освіти для інших регіонів світу.

Наступний етап Болонського процесу відбувся в Берліні 18–19 вересня 2003 року, на якому також було підписано відповідні комюніке 40 країнами Європи. На цьому саміті було зазначено, що європейський простір вищої освіти та європейський простір дослідницької діяльності – це дві взаємопов'язані частини “суспільствознавства”.

У норвезькому місті Бергене 19 травня 2005 року відбувався надзвичайно важливий для України етап Болонського процесу. Комюніке підписали 45 країн, серед яких і Україна [1].

У всіх розвинутих країнах простежуються східні тенденції у вищій освіті, тому зміни в Україні об'єктивно збігаються з рекомендаціями Болонської декларації. Проблеми, що стимулюють Болонський процес, характерні й для України.

Самоізоляція від світового освітнього простору може мати негативні наслідки для будь-якої національної освітньої системи. Зважаючи на це, потрібно поєднати зусилля щодо розвитку освіти, вивчати та використовувати досвід європейських країн, зберігаючи національні досягнення й традиції. Це дасть змогу зробити українську вищу освіту більш конкурентоспроможною. На цьому етапі потрібно вивчити досвід Данії, країни, в якій освіта завжди була пріоритетним напрямком державної політики.

Датська традиція загальної освіти стара, як і датська демократія. Загальна освіта заснована на впевненості в тому, що освідчене населення є необхідною умовою працюючої демократії [3].

На практиці це означає, що кожному надається можливість навчання протягом всього життя, наприклад, відвідувати загальноосвітню або вечірню школи, а також використовувати радіо та телевізійні програми, брати участь в курсах підготовки до роботи.

Данія не багата корисними копалинами, тому благоустрій країни залежить значною мірою від людських ресурсів, їх знання та навиків. Останніми роками швидкий розвиток технологій і глобалізації привів до необхідності посилення цих активів через освіту та професійну підготовку. Без цього суспільство почне відставати в міжнародній конкуренції, тому всі громадяни повинні мати можливість здобути гідну освіту, тим самим підтримуючи та розвиваючи свою державу в напрямку загального благоустрою. Тому всі громадяни Данії мають доступ до широких можливостей освіти, підвищення кваліфікації та особистісного розвитку [5].

Сучасну систему освіти Данії можна розглядати як приклад пріоритетного права людини, приклад справжньої демократії.

Всі діти в Данії навчаються у так званих *Folkskole* протягом дев'яти років (від 7 до 16 років). З першого класу ті чи інші предмети за програмою викладають різні вчителі, які спеціалізуються у певній галузі. Ці вчителі можуть за бажанням вчити дітей з 1-го класу до 9-го. Якщо вчитель надає перевагу у роботі з дітьми певної вікової групи, то він може вибрати її. Після 9-го класу учні мають можливість вступати в гімназію (які в Данії є трьох видів) або в професійні училища. Якщо в професійні училища зачисляють усіх, хто подає заяву, то для вступу в гімназію необхідний рекомендаційний лист учителів школи. Коли його немає то треба скласти тест. Після закінчення гімназії кожен громадянин Данії має можливість здобути вищу освіту [4].

Болонський процес в Данії охоплює освітні програми та заклади, які підпорядковуються декільком міністерствам, кожне із яких відповідальне за процес в юрисдикції їхнього міністерства. Було також поставлене завдання ввести в цей процес професійні агентства міністерств, освітні заклади та організації.

Процесом керує наглядова група – Група нагляду за виконанням мети Болоньї – в такому складі:

- Міністерство науки, технології та інновацій (голова);
- Міністерство освіти;
- Міністерство культури;
- Датський інститут оцінки (агентство із забезпечення якості міжнародних освітніх програм);
- Датський центр оцінювання іноземних кваліфікацій (NARIC);
- CIRIUS Данія (програма адміністрації та інформації);
- Датська конфедерація ректорів;

- Датська асоціація вищих навчальних закладів (DAN-EURASHE);
- Датська конфедерація професійних асоціацій;
- Національний союз студентів.

Наглядова група містить ще такі три групи:

- група нагляду за запропонованими проектами;
- референтська група з міжнародної діяльності;
- нагляд за виконанням окремої мети процесу.

Щоб сприяти прозорості та мобільності, країни-учасниці зобов'язалися створити поступову систему всередині своїх програм вищої освіти.

У 1993 році за політичною згодою між датським керівництвом та представленими в парламенті партіями було прийнято рішення про введення ступенів бакалавра в університетські програми й поступове введення такого вченого ступеня (3+2+3 - система).

Такі нововведення були затвердженні в Законі № 403/2003 про університети, які затвердили структуру вчених ступенів для університетських освітніх програм. Реформа в загальному й в цілому закінчена, але її розвиток продовжується в університетах, які мають намір запропонувати гнучкіші форми навчання й нові форми іспитів.

Для середньотермінових програм вищої освіти був затверджений ступінь професійного бакалавра згідно з Законом № 481/2000. Програми, спрямовані на освітній та медичний сектори, переформувалися за новими вимогами.

Закон №1115/1997 про короткотермінові програми вищої освіти відкриває новий сектор у датській вищій освіті, а саме дворічну професійно орієнтовану програму вищої освіти. Було розроблено поняття систематизованого опису вчених ступенів, які використовують у вищій освіті та охоплюють освітні програми для дорослих. Вони знайшли відображення під час розроблення та оцінення освітніх програм, а також визнання кваліфікацій [4].

Данія заснувала незалежну систему освіти, спеціально призначену для дорослих зі своїм власним набором вчених ступенів:

- вища освіта для дорослих;
- програма для одержання дипломів;
- програма магістратури.

Розвиток європейської інтеграції та освіти потрібно глибше досліджувати й вивчати процеси, які відбуваються в галузі освіти та наукових досліджень. Створення європейського простору вищої освіти сприятиме високій мобільності та конкурентоспроможності знань та вмінь українців.

В умовах нелегкого соціально-економічного стану, на якому перебуває Україна (безробіття, мала кількість робочих місць, низька заробітна платня, слабкий соціальний захист), може виникнути патова ситуація: зростання

міграції громадян України в країни Європи у пошуках пристойної роботи; витік інтелектуального мозку країни. Розв'язання освітніх проблем України, згідно з Болонським договором, вимагає інтенсивного розвитку виробництва, створення значної кількості нових робочих місць, забезпечення молоді права першого робочого місця, яке досі є тільки на папері.

Освіту в Україні можна й потрібно зробити рентабельною, високоефективною та конкурентноспроможною. Відповідно до подібних проблем і викликів у цій галузі, які стоять перед Європою та Україною, налагодження форм співпраці в межах Болонського процесу, необхідно провести такі дослідження на систематичній основі.

Особливої уваги та аналізу потребує процес створення системи стандартів змісту загальноосвітніх програм.

1. Вища освіта України і Болонський процес: навч. посіб /За заг. ред. В. Кременя. Київ; – Тернопіль, 2004.
2. Текст Болонської декларації та список країн, міністрів освіти які її підписали. Спільна декларація міністрів освіти Європи (Болонья, 19 червня 1999 року).
3. Implementation of the Bologna Goals in Denmark. Ministry of Science, Technology and Innovation. Copenhagen Denmark, 2003, 11 June.
4. The European Higher Education Area. Joint Declaration of the Ministers of Education. Bologna, 1999, 19 June.
5. Facts and Figures 2007. Background Report of the Ministry of Education. Denmark. 2007.

BOLOGNA PROCESS IN THE REALITIES OF DENMARK EDUCATION

Anna Stepanchenko

*National University of Internal Affairs of Kyiv
Solomens'ka Str.,1, UA –03035 Kyiv, Ukraine*

The author considers the peculiarities of integration processes in science and education, the problems of Denmark higher education system reformation according to the requirements of the Bologna process. This analysis is useful for applying the positive foreign experience in forming the efficient Ukrainian higher education system .

Key words: diversification of training methods, European educational space, unification, Bologna process, Prague communiqué, European higher education space.

БОЛОНСКИЙ ПРОЦЕСС В РЕАЛИЯХ ДАТСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ**Анна Степанченко**

*Киевский национальный университете внутренних дел
ул. Соломенская, 1, 03035 Киев, Украина*

Освещены особенности интеграционных процессов в науке и образовании, проблемы реформирования системы высшего образования Дании в соответствии с требованиями Болонского процесса с целью использования позитивного зарубежного опыта в формировании эффективной системы высшего образования Украины.

Ключевые слова: диверсификация методов обучения, Европейское образовательное пространство, унификация, Болонский процесс, Пражское коммюнике, европейское пространство высшего образования.

Стаття надійшла до редколегії 17.06.2008

Прийнята до друку 09.10.2008